

Täysistunto

Keskiviikko 27.4.2022 klo 13.59—16.28

13. Lakialoite laeiksi Suomen perustuslain 53 §:n ja kansalaisaloitelain 6 §:n muuttamisesta Lakialoite LA 92/2020 vp Sebastian Tynkkynen ps ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Tynkkynen.

Keskustelu

15.55 Sebastian Tynkkynen ps (esittelypuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Mikä on tavoite, jota poliitikot toistelevat eniten, mutta jonka puolesta taistelevat vähiten? Olet varmasti kuullut monta kertaa, kuinka poliitikko poliitikon perään on julistanut, että nuoria pitää saada kiinnostumaan politiikasta enemmän. Kuinka monesti olet kuullut, että sen eteen olisi oikeasti tehty jotain?

Haluan olla poikkeus tähän sääntöön. Minäkin totean, että nuoria pitää saada kiinnostumaan politiikasta enemmän. Puheet eivät kuitenkaan tällä kertaa pääty tähän. Koska kansanedustajalla on mahdollisuus ja velvollisuus työssään vaikuttaa lakeihin, puheiden pariksi pitää löytyä tekoja. Ehdotankin suoraviivaisia lakimuutoksia, joiden sisällön ja tarpeen esittelen seuraavaksi.

Kansalaisaloitteen allekirjoitusikärajaa pitäisi laskea kahdella vuodella, jotta jokainen 16 vuotta täyttänyt voisi niitä allekirjoittaa. Tarvittavat muutokset vaaditaan perustuslakiin sekä kansalaisaloitelakiin. Miksi ne olisi tärkeitä tehdä? Kansalaisaloitteet ovat Suomen politiikassa melko uusi tapa vaikuttaa. Mahdollisuus tehdä kansalaisaloitteita kirjattiin lakiin vuonna 2012, ja ensimmäinen eduskuntaan edennyt kansalaisaloite tuli käsiteltäväksi heti seuraavana vuonna.

Kansalaisaloitteen voi tehdä äänioikeutettu Suomen kansalainen, ja niitä voivat allekirjoittaa toiset äänioikeutetut Suomen kansalaiset. Kansalaisaloitteessa voidaan ehdottaa uutta lakia, muutosta olemassa olevaan lakiin tai jonkun lain kumoamista. Siinä voidaan ehdottaa valmista lakia tai siinä voidaan kertoa, mitä pitäisi tehdä, ja jättää eduskunnan käsiin ratkaistavaksi, miten haluttu asia lakiteknisesti toteutettaisiin.

Kansalaisaloite etenee eduskunnan käsittelyyn, jos se kerää puolen vuoden aikana vähintään 50 000 allekirjoitusta. Eduskunta käsittelee jokaisen sille annetun kansalaisaloitteen. Kansalaisaloitteet saavat painavamman käsittelyn kuin yksittäisen kansanedustajan tekemät lakialoitteet. Kun kansalaisaloitteita on viime vuosina edennyt eduskuntaan usei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2022 vp

ta, ovat jotkut jopa alkaneet pohtia, että niitä tulee eduskuntaan liikaa. Tässä vaiheessa on hyvä laittaa asiat mittasuhteisiin.

Arvoisa puhemies! Eduskuntakäsittelyyn saakka on edennyt kansalaisaloitteiden koko olemassaoloaikana yhteensä 63 kansalaisaloitetta. Samaan aikaan hallituksen esityksiä on tykitetty eduskuntaan yli 2 400 kappaletta ja kansanedustajien lakialoitteitakin miltei 900 kappaletta. Eduskunnan pöydälle päätyneistä lakiehdotuksista siis alle kaksi prosenttia on ollut kansalaisaloitteita. Tämähän on tosiaan on liikaa?

Kansalaisaloitteet ovat tärkeä tapa vaikuttaa, mutta ne ovat myös tärkeä tapa saada kansalaiset kiinnostumaan vaikuttamisesta. Mitä nuorempina kiinnostuu politiikasta, sitä parempi. Nuorena herännyt innostus, kiinnostus kantaa usein pitkälle, ja moni voi sen seurauksena päätyä mukaan politiikkaan vaikuttamaan yhteisten asioiden puolesta. Vielä useammalla se vaikuttaa innostukseen seurata, mitä Suomessa päätetään, ja käydä antamassa vaaleissa äänensä, kun siihen on mahdollisuus.

Kerran neljässä vuodessa tietylle puolueelle ja tietylle ehdokkaalle annettava ääni ei kuitenkaan uudelle sukupolvelle riitä. Alhaiset äänestysaktiivisuudet ovat tästä osoitus. Poliittikka on muuttunut sen takia, että uusi sukupolvi ajattelee itsenäisemmin ja kriittisemmin. He eivät suostu siihen, että tietty puoluekanta perittäisiin äidinmaidosta, niin kuin aiemmillä sukupolvilla on liian usein ollut tyypillistä.

Puolueiden sijaan nuoret haluavat vaikuttaa asialähtöisesti. Puolueidenkin kautta tämä on mahdollista, mutta kansalaisaloitteet ovat kuin räätälöity työkalu tämän toteuttamiseksi. Kansalaisaloitteet ovat asiakohtaisia, ja niillä voidaan vaikuttaa suoraan Suomen asioihin — ei neljän vuoden päästä, ei riippuen poliitikkojen vaalilupauksista, vaan heti ja ilman politiikkaslangia. Se vetoaa nuoriin, ja moni onkin halunnut lähteä vaikuttamaan hyväksi kokemiensa kansalaisaloitteiden puolesta. He ovat voineet olla mukana keräämässä allekirjoituksia, mutta eivät voi itse allekirjoittaa aloitetta.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteiden ikärajan laskemisesta on puhuttu aiemminkin, mutta toimiin ei ole ryhdytty. Joitakin vuosia sitten asiaa käsitellyt työryhmä päätyi toteamaan, että kansalaisaloitejärjestelmä kerää vielä uskottavuuttaan demokratiaa täydentävänä osallistumisen välineenä, ja muutoksiin voitaisiin siksi palata myöhemmin.

Vuonna 2022 näin ei enää ole. Uskottavuus on saavutettu, aloitteita on edennyt eduskuntaan kymmeniä, ja hyvin suuri joukko suomalaisia on vuosien aikana käynyt antamassa tukensa jollekin tai useammalle kansalaisaloitteelle. Muutoksen on myös nähty tyssäävän perustuslakiin. Tähänkään ei voida loputtomiin vedota ja seistä tumput suorina vieressä, sillä lakeja on mahdollista muuttaa, jos niin halutaan.

Nykyisen hallituksen ohjelmaan oli kirjattu tavoite ikärajan laskusta, mutta ilmeisesti perustuslakikykös oli siinä vaiheessa unohdettu, mikä myöhemmin on karistanut suurimman innon laskea ikärajaa. Vaikka perustuslain muuttaminen on tavallista mutkikkaampaa, työ haluttujen muutosten aikaansaamiseksi pitää aloittaa. Muutos ei ole mahdoton eikä ikärajan lasku kohtuuton. Mallia tarjoaa pieni naapurimaamme Viro. Virossakin on nähty, että kansalaisaloitteet lisäävät nuorten osallistumismahdollisuuksia, mikä taas edistää aktiivista kansalaisuutta. Siksi maassa on vuodesta 2014 alkaen ollut voimassa 16 vuoden ikäraja kansalaisaloitteelle.

Arvoisa puhemies! Virossa 16 vuoden ikärajaa noudatetaan myös eurooppalaisen kansalaisaloitteen osalta. Eurooppalainen kansalaisaloite vastaa kotimaista järjestelmäämme sillä suurimmalla erotuksella, että sitä kautta vaikutetaan EU:n politiikkaan. Aloite otetaan EU:ssa käsittelyyn, mikäli EU-maista löytyy miljoona aloitteen allekirjoittanutta. Koska

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2022 vp

EU:ssakin on nähty alemman ikärajan myönteiset vaikutukset nuorten osallistumiselle, on jäsenmaille tarjottu mahdollisuutta laskea eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajaa 16 vuoteen.

Suomessakin asiasta on keskusteltu, ja asian edistämiseksi on Suomessakin löytynyt kannatusta. Jos nuoria halutaan saada kiinnostumaan EU-politiikkaan vaikuttamisesta, vielä tärkeämpää olisi saada nuoria kiinnostumaan myös kotimaan asioihin vaikuttamisesta. Siksi meidän ei tule ajaa EU-tason ikärajan laskua ilman, että olemme valmiit tekemään vastaavia muutoksia myös kotimaiseen kansalaisaloitejärjestelmäämme. On oma valintamme, haluammeko vain seurata laskevia äänestysaktiivisuuksia, ihmetellä nuorten kansanedustajien vähyyttä tai kummastella nuorten uusia tapoja vaikuttaa. Tällä tavoin oman demokraattinen järjestelmä jää jatkuvasti jälkeen ja kiinnostus huolehtia siitä laskee. Järjestelmää pitää kehittää ja saada kansalaisia kiinnostumaan sen kehittämisestä.

Arvoisa puhemies! Demokraattinen järjestelmä ei saa tarkoittaa sitä, että nuoret kokevat sen vain joksikin vanhojen sukupolvien tavaksi vaikuttaa. Yhteinen demokratia tarkoittaa sitä, että se todella koetaan kaikkien yhteiseksi asiaksi, missä kaikki haluavat ja voivat olla mukana vaikuttamassa. Sen puolesta meidän on taisteltava eniten. Puheet on puhuttu, ja nyt on tekojen aika. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.